

Perly z hebrejského Matouše 4 - Mt 2:13-15

NG: Šalom, vítejte ve čtvrtém dílu Perel z hebrejských evangelií. Začínáme od 13. verše 2. kapitoly a uvidíme, jak daleko se tentokrát dostaneme. Šem Tov rozdělil knihu Matouše do 115 oddílů a čtvrtý oddíl má jen 4 verše, díky čemuž možná uděláme v tomto dílu více než tři verše. No uvidíme.

Já to přečtu celé, je to krátké: HEM HOLCHIM VEHINEI MALACH HAŠEM NIRA EL JOSEF, „Tak šli...“ tito astrologové, mágové či hvězdáři, ať již to byl kdokoli, tito moudří muži, „šli a hle, anděl Pána“. A je tady HEJ, to je místo HAŠEM, k tomu se vrátíme. „Anděl Jehovah se ukázal Josefovi“. KUM VEKACH ET HANA'AR VE'ET IMA UVRACH LEMICRAJIM, „Vstaň a vezmi toho chlapce a jeho matku a prchni do Egypta“, VEŠAM TA'AMOD AD OMRI ELECHA, „a tam zůstaň, dokud ti neřeknu“, KI HORDUS JEVAKEŠ ET HANA'AR LAHAROG, „neboť Herodes usiluje toho chlapce zabít“. VEJIKACH ET HANA'AR VE'ET IMO, „A vzal toho chlapce a jeho matku“, VAJEHI ŠAMA AD MET HORDUS, „a byl tam až do smrti Heroda“, LIGMOR MA ŠENE'EMAR AL PI HANA VI, „aby se naplnilo to, co bylo řečeno ústy proroka“, UMICRAJIM KARATI LIVNI, „a z Egypta jsem volal svého syna“.

Tyto tři verše tvoří celý oddíl. Jedna věc je tady zajímavá. Šem Tov dělal kritické poznámky, už jsme o nich mluvili. Když říkám „kritické“, myslím tím, že kritizuje evangelia. Říká se jim hebrejsky HASAGOT. Předpokládal bych, že důvodem k dělení do tolika oddílů (115) je, že na konci každého chtěl přičinit kritickou poznámku. Tak jsem hledal, zda jsou na konci jeho oddílů kritické poznámky. Na konci některých oddílů ale nejsou. Tak se divíš: „To v tom oddílu nebylo nic, co by mohl komentovat?“ Například oddíly 6 a 7 nemají žádné kritické poznámky. A v oddílu 4 říká něco zajímavého; k tomu se dostaneme později. Uvádí paralelu s Mojžišem. Porovnává zde život Ješuy se životem Mošeho v domě dcery faraonovy. To je skutečně zajímavé. K těmto třem veršům ale nemá co podstatného říct. To je překvapivé. Mohl tady vznést docela dobrou otázku, ale neudělal to, a já se tomu divím, ale ještě se k tomu dostaneme.

Můžeme začít s výrazem „ten anděl Pána“, ten anděl Jehovah (anglický přepis je Yehovah, protože J by vyslovovali jako „dž“, což v češtině nehrozí; pozn. překl.)? Je zajímavý sám o sobě. George Howard vysvětloval, že když původně studoval hebrejského Matouše Šem Tova, nezajímal ho samotný Šem Tovův Matouš. Díval se na verze hebrejského Matouše od du Tilleta a Munstera publikované v 16. století. Munster byl protestantský teolog a jazykovědec. Du Tillet byl katolický biskup. Zhruba ve stejné době, na počátku 16. století, oba prohlásili, že našli hebrejskou verzi Matouše uchovanou Židy. Posléze tyto hebrejské verze Matouše publikovali v tištěné knize. Když se tehdy řeklo publikovat, myslelo se tím totéž co dnes: Vzali ten manuskript a publikovali ho. Předpokládalo se, že zdrojem těchto dvou manuskriptů byl hebrejský Matouš Šem Tova.

Howard hledal něco úplně jiného. Hebrejský Matouš ho nezajímal. Zajímalo ho jméno JEHOVAH v Novém zákoně. Jak víme, jméno JEHOVAH se v řeckém Novém zákoně neobjevuje ani jednou, proto hledal v různých hebrejských verzích, aby zjistil, které mají jméno JEHOVAH. A když porovnával du Tilleta a Munstera, viděl, že jde o stejnou verzi s malými rozdíly, ale že Šem Tovův hebrejský Matouš je něco zcela jiného. Není to tentýž text jako texty du Tilleta a Munstera. Nabyl přesvědčení, že je to původní hebrejský spis, nikoli překlad.

Ted' bychom měli zdůraznit, že mnohé překlady jméno JEHOVAH mají; jsou to překlady z řečtiny do hebrejštiny. Chci tu vytáhnout jedno z toho, o čem jsme mluvili, že to chceme přinášet. Je to Delitzschův překlad. Mám ho ve svém počítači, můžete si ho stáhnout zdarma z řady stránek. Začněme ale s řečtinou, která má ANGELOS KORIU, což je „anděl Pána“. A Delitzsch má MAL'ACH JEHOVAH - JEHOVAH se všemi samohláskami! Přitom Delitzsch říká, že překládá z řečtiny! Víme, že překládá z řečtiny, tak proč v tomto verši uvádí JEHOVAH, když řečtina má „Pán“? Proč nenapsal MAL'ACH ADONAI?

Bylo by velkým překvapením, kdyby rabín kopírující Matoušovo evangelium napsal JUD-HEJ-VAV-HEJ. Rabíni mají synagogy, v jejichž průčelích bývá verš z Bible. Obvykle se tam vyskytuje JUD-VAV-JUD nebo dvakrát či třikrát JUD. V hebrejském Matoušovi Šem Tova, jako to bývá v manuskriptech časté,

nalézáme HEJ s apostrofem. A každý, kdo studuje jakýkoli hebrejský manuskript, jakýkoli moderní hebrejský text, ví, že HEJ zastupuje HAŠEM, a to HAŠEM že znamená „to Jméno“, a představuje JUD-HEJ-VAV-HEJ. A i když citují z Tanachu a je to v synagoze, což je z jejich pohledu svaté místo, a dojde na to jméno, neuvádějí JUD-HEJ-VAV-HEJ. Některé synagogy ano, zvláště sefardské, ale většina synagog, ve kterých jsem kdy byl, ne. Ty prostě řeknou HEJ - v tom verši, kde citují z Tanachu, kde je napsáno JUD-HEJ-VAV-HEJ.

Dívám se teď do překladu Salkinson-Ginsburga. Salkinson a Ginsburg byli dva židovští konvertité ke křesťanství z 19. století, je zajímavé porovnat jejich překlad s překladem Delitzschovým. Delitzsch byl křesťanem, narodil se jako pohan, který se stal velkým hebrejským lingvistou. Ginsburg byl velkým znalcem mesory. Je dodnes považován za velkého znalce a badatele mesory, ale byl to Žid, který konvertoval ke křesťanství.

Je proto zajímavé to porovnat. Oba nám hned na začátku říkají, že záměrem jejich překladů je předložit Nový zákon tak, aby byl Židům blízký. Jinými slovy, chtěli, aby překlad zněl jako text Tanachu, Starého zákona. Když to Žid čte, tak řekne: „To zní biblicky“. Delitzsch, který byl velkým lingvistou Tanachu, ve svém překladu Nového zákona zcela vědomě napodoboval hebrejštinu Starého zákona. Někdy to úplně nešlo, protože tam jsou slova, která v Tanachu nejsou, ale udělal to nejlépe jak mohl. S tím druhým překladem začal Salkinson, který ale před dokončením své práce zemřel, tak ji dokončil Ginsburg. Matouše 2,13 překládá: VAJEHI BELACHTAM VEJARA MAL'ACH JEHOVAH EL JOSEF. Takže jak Delitzsch, tak Salkinson a Ginsburg mají MAL'ACH JEHOVAH, „anděl Jehovah“, přičemž řečtina říká: „ten anděl toho Pána“. Mohli napsat: MAL'ACH ADONAJ, MAL'ACH HAADON, což je doslova „anděl toho Pána“, oni ale napsali JEHOVAH. To je skutečně zajímavé.

KJ: Mám otázku. Proč se Howard o toto téma zajímal?

NG: Má to nádech tajemství, že Nový zákon v řečtině nemá ani jednu jméno JEHOVAH. Je záhadou, proč tomu tak je. Je to divné. Jednou z odpovědí je: „V té době to bylo už asi 200 let, co Židé to Jméno nevyslovovali“. To je jedno vysvětlení. Jinými slovy, došlo k tomu, že badatelé hledali v Septuagintě a v ní se jméno JEHOVAH vůbec nevyskytuje. Septuaginta je dávným řeckým překladem Tóry. Později byly přeložené i další knihy, ale původně byla jen Tóra.

KJ: Říkáš, že ta Septuaginta, kterou četli, toto Jméno neobsahovala?

NG: Správně, Septuaginta toto Jméno nemá. Kdykoli se v hebrejštině vyskytuje JUD-HEJ-VAV-HEJ, má tam KURIOS, „Pán“, někdy i THEOS, „Bůh“. JUD-HEJ-VAV-HEJ nemá. Na základě toho došli k závěru: „Víme, že Septuaginta byla přeložena v Egyptě asi v roce 250 př.n.l., za vlády krále Ptolemaia. Když sestavoval Alexandrijskou knihovnu, chtěl v ní mít každou knihu, která na světě byla. Přivedl tedy 70 rabínů, podle jiné verze 72 rabínů, a ti ji přeložili stejně, i když byli každý v jiné místnosti“. Abych to zkrátil: pokud Septuaginta Jméno nemá, byl učiněn závěr, že lidé v roce 250 př.n.l. toto Jméno nevyslovovali, a že v době Nového zákona zcela jistě JUD-HEJ-VAV-HEJ ve svém hebrejském textu četli, ale vyslovovali ho „Adonaj“. Tento předpoklad zastává mnoho badatelů doposud. Teprve nedávno vyšlo najevo, že ani jeden manuskript Septuaginty před rokem 150 nemá KURIOS, „Pán“, místo JEHOVAH. Má zpravidla buď JUD-HEJ-VAV-HEJ hebrejskými písmeny v řeckém textu Septuaginty, nebo má v jednom případě JA'Ō, což je *yota alpha omega*, s výslovností „ja-oh“, což je zřejmě ekvivalent hebrejského JEHO, což je předložka. Svitek od Mrtvého moře 4Q20 má JA'Ō místo JUD-HEJ-VAV-HEJ. Všechny ostatní manuskripty Septuaginty z doby před polovinou 2. století n.l. Mají JUD-HEJ-VAV-HEJ buď v paleohebrejském písmu nebo v běžném hebrejském písmu. Takže si z toho můžeme odnést to, že původní Septuaginta neměla „Pán“, neměla „*Kurios*“ místo JUD-HEJ-VAV-HEJ. Měla písmena JUD-HEJ-VAV-HEJ. Origen, církevní otec, který chtěl určit, který text Tanachu je v řečtině nejpřesnější, studoval manuskripty Septuaginty a říká nám, že ty nejpřesnější manuskripty Septuaginty obsahují Boží jméno v hebrejském písmu. Otázka proto zní takto: Měl původní Nový zákon, který řecky napsali Matouš, Marek,

Lukáš ad. – měl výraz „Pán“? Zvláště v tom případě, kdy citovali verše Starého zákona obsahující JUD-HEJ-VAV-HEJ, měli KURIOS „Pán“, nebo měli JUD-HEJ-VAV-HEJ napsané paleohebrejským písmem?

Našly se totiž manuskripty Starého zákona, kde je JUD-HEJ-VAV-HEJ napsáno hebrejskými písmeny v řeckém textu – ten se čte zleva doprava, a najednou je zde JUD-HEJ-VAV-HEJ, tedy slovo čtené zprava doleva! Například *Nachal Hever*. Ve svitcích od Mrtvého moře je z *Nachal Hever* 12 malých proroků. Z rukopisu se pozná, že je napsali dva různí písaři, kteří oba psali JUD-HEJ-VAV-HEJ v paleohebrejském písmu. Máme též papyrus Fouad a další. Howard, stejně jako mnozí badatelé, si kladl právě tuto otázku: „Měl původní Nový zákon JUD-HEJ-VAV-HEJ?“ Mohli ho třeba vyslovovat „Pán“? Je to možné. Ale to, co napsali v Septuagintě, bylo JUD-HEJ-VAV-HEJ. Měl Nový zákon toto, nebo měl KURIOS? Tuto otázku si badatelé kladli po celá desetiletí. A Howard řekl: „Víte co? Podívejme se na tyto hebrejské verze, abychom viděli, kam vkládali JUD-HEJ-VAV-HEJ, když to překládali z řečtiny.“

A pak se dozvěděl, že tito kněží, protestant Munster a katolík du Tillet, našli manuskript Matouše u Židů. A dívá se na ně a pak je porovnává s hebrejským Matoušem Šem Tova a dochází k závěru: „Wow, hebrejský Matouš Šem Tova se od řečtiny vskutku na mnoha místech liší a zdá se, že byl napsaný hebrejsky“.

KJ: Když čtu Tanach, tak můj anglický překlad tam, kde se vyskytuje JUD-HEJ-VAV-HEJ, píše „LORD“. Ale tady, kde překládá z řeckého Nového zákona, píše „Lord“. A já vím, že „anděl Pána“ ve verši 13 by měl být stejně jako v Tanachu napsán „anděl PÁNA“. Pro mne je zavádějící, že to dělají takto. Jaká je za tím agenda? Chci tím říct, pokud toto čtu, a čtu pouze Matouše, proč nepřiznat, že se zde mluví o Jehovah, proč nepsat všechno velkými písmeny, jako to dělají v Tanachu?

NG: Mluvíš o tom, že když Nový zákon cituje Tanach, tedy Starý zákon, a když se v Tanachu píše JUD-HEJ-VAV-HEJ, v angličtině se v překladu píše celé slovo PÁN velkými písmeny, proč to slovo Pán není také celé napsáno velkými písmeny? Odpověď je, že překládají z řečtiny, a řečtina nemá JUD-HEJ-VAV-HEJ – Jehovah. Má KURIOS, „Pán“, to proto. Myslím tedy, že jsou věrní řečtině. Nejsou věrní hebrejštině. Odtud pochází ten problém. Možná, že v určitém bodě si budeme chtít udělat studii, kdy projdeme každé místo v hebrejském Matoušovi Šem Tova s výskytem JUD-HEJ-VAV-HEJ nebo HAŠEM zastupujícím JUD-HEJ-VAV-HEJ. Nemyslím, že bychom to měli dělat teď. Ale to, že to sem napsali, je prostě proto, že se tento výraz v Tanachu opakuje: MAL'ACH JEHOVAH, „anděl Pána, anděl Pána, anděl Pána“ a vždy to je MAL'ACH JEHOVAH, MAL'ACH JEHOVAH, MAL'ACH JEHOVAH. Objevuje se v Tanachu 58krát. Je to příliš kontroverzní, mluvit o způsobech, jakým někteří křesťané interpretují MAL'ACH JEHOVAH v Tanachu?

KJ: Nemyslím, že by to bylo příliš kontroverzní, protože pokaždé, když vidím „Lord“, počáteční písmeno velké, ostatní písmena malá, tak jak procházíme Matoušem, zjišťujeme, že se stejné slovo používá i pro Ješuu. Píše se úplně stejně.

NG: Aha, ty mluvíš o něčem jiném, no dobrá.

KJ: Ne, ne. Tím důvodem, proč to teď přináším, je, že když jsem to viděl prvně, něco mi to připomínalo. Četl jsem Matouše zcela jinak než kdykoli dosud, a to včetně těch let, co jsem tě už znal. Protože když jsme pracovali s hebrejským Matoušem, soustředili jsme se na modlitbu, kterou Ješua učil. Neměl jsem příležitost soustředit se na celý text hebrejského Matoušova evangelia. Tento výraz, který na mne z této stránky vyskočil, mi přináší záplavu informací i záplavu myšlenek. A jednou z těchto myšlenek je, divím se, proč, když řeknu „Pán“, P-Á-N, dřív, než bych o tom Jménu cokoli věděl, dříve než bych znal cokoli z Tanachu a z hebrejštiny, a toto všechno – co to znamenalo? Myslím, že hodně lidí je na tom jako já. Naše myšlení ohledně toho slova se mění. To není malá věc. Pro tebe je to běžné, ale pro nás je to veliká věc.

NG: Přinášíš zajímavou otázku, jinou, než o které jsem mluvil. Jinými slovy, v Tanachu máme 58krát výraz MAL'ACH JEHOVAH, a to má v určitých křesťanských kruzích počínaje Mučedníkem Justinem kolem roku 150 svůj pojmový obsah. Pokud vím, byl prvním, kdo s tím přišel. Vrátime se zpátky k MAL'ACH JEHOVAH.

Ty mluvíš o tom, že angličtina říká „Pán“. Řekněme jen v angličtině, a řekněme, že jsme neužívali velká a malá písmena. Řekněme, že jsme psali všechno buď jen velkými, nebo malými písmeny. Řekněme, že jsi to jenom slyšel a nevíš, zda tam byla písmena velká nebo malá. Jak poznat, kdo je Pán? Sarah mluvila o svém manželovi jako o „mém Pánu“, ADONI. V hebrejštině rozlišujeme mezi ADONI a ADONAJ.

ADONI znamená „můj Pán“, ať již se mluví o člověku nebo o andělovi. ADONAJ se vztahuje pouze k Bohu. A toto rozlišení, které je jasné, se při překladu do řečtiny ztrácí, protože řečtina má pouze slovo KURIOS. Za prvé, v původní řečtině žádná velká a malá písmena nebyla. Všechno bylo napsáno velkými písmeny, nazývají se „majuskule“. Takže byste nerozlišovali pána/Pána podle velikosti písmen, jako to děláme v angličtině, protože se všechno píše velkými písmeny. Když Sarah mluví o Abramovi, mluví o něm jako o KURIOS, že? A je to tentýž KURIOS jako ten, o němž se mluví při odkazování na Boha. Z řečtiny se to nedozvíte jinak než z kontextu. A ty říkáš, že Ješua je nazýván KURIOS, Jehovah se překládá KURIOS mluví-li se o Otci, takže určitě, je zde vágnost, kterou řečtina přinesla. Je to fascinující.

KJ: Možná si pamatuješ, že jsem ti zavolaal a řekl: „Chci se na něco zeptat. Kolik je případů, kdy toto jméno bez pochybností vyslovuje Ješua? Hebrejské evangelium Matouše mi umožnilo vidět, kde k tomu dochází. Ta velká a malá písmena mě předtím mátlá. A je to další požehnání z perel hebrejského Matouše, to HEJ s apostrofem, které jsme už viděli dvakrát. Bylo to v první kapitole.

NG: A také MAL'ACH JEHOVAH. Tady chci říct, že potřebujeme být opatrní. Tam, kde má Tanach v hebrejštině JEHOVAH a Delitzsch píše JEHOVAH a Salkinson-Ginsburg píše JEHOVAH, a Šem Tovův hebrejský Matouš má JEHOVAH, mohl bys říct, že to bylo prostě přeložené z řečtiny, že? Jinými slovy, v řečtině viděli „Pána“, a pokaždé, když v řečtině vidíš „Pán“, musíš udělat výběr, rozlišit, jestli je to PÁN se všemi velkými písmeny, nebo je to Pán pouze s velkým P, nebo pán, všechna písmena malá? Vidiš-li to v řečtině, musíš vybrat jednu ze tří možností. Ginsburg to dělal, Delitzsch to dělal, a možná to dělal i Šem Tov, pokud překládal. Mně zajímají případy, kdy Šem Tovův hebrejský Matouš má HAŠEM místo JEHOVAH, tam, kde v řečtině není KURIOS. K tomu se dostaneme daleko později. V tom je ta krása, protože tam nemůžeš říct, že překládá z řečtiny, protože v řečtině to není. Takže toto je zajímavé téma, MAL'ACH JEHOVAH. Pouhá dvě slova. Můžeme mluvit o MAL'ACH JEHOVAH, andělu Pána, v křesťanské teologii? Je tu myšlenka táhnoucí se minimálně od druhého století. Justin Mučedník napsal knihu Rozhovory s Tryphonem, kde mluví o „andělu Pána“ a popisuje to, co známe jako „Kristus existující před vtělením“. Jinými slovy, když se ve Starém zákoně píše „anděl Pána“, tak tento anděl není v chápání mnoha křesťanů jen nějaký anonymní anděl, jak by to na nás Židy čtoucí Tanach mohlo dělat dojem, ale je to skutečný Ježíš v krátkém vystoupení ve Starém zákoně. To je velice rozšířená myšlenka.

Je myslím zřejmé, že v hebrejském Matoušovi Šem Tova jsme již měli „anděla Pána“ dvakrát, takže to nemůže být Ježíš před vtělením, protože Ješua je již na zemi, mám-li konstatovat to, co je zřejmé. Potom můžeme říct: „Kristus před vtělením není ve všech případech výskytu anděla Pána“, ale oni vybírají a určují výskyty tohoto anděla. Já jako Žid shledávám fascinující, říkat, že Ješua je anděl, protože anděl znamená „posel“. Toto je teologie a do toho asi nechceme jít. Co máš ještě v třináctém verši, Keithe?

KJ: Něco mě tady skutečně zastavilo. Řeknu ti, Nehemio, co dělám. Beru dva anglické překlady a ty čtu a pak se dívám do Howarda. Dívám se na zdroje, které máme. Dívám se do Delitzsche. Dívám se i do řečtiny. Z toho třináctého verše na mě něco vyskakuje. Ve všech těch verzích včetně Delitzsche se říká: „A anděl Jehovah, anděl Pána se ukázal“, a pak je ve všech verzích kromě Šem Tova „ve snu“. Šem Tov neříká „ve snu“, říká jenom „ukázal se“. Tady při čtení Šem Tova dostává nejednou Josef další významnou frčku na výložku. Když v Tanachu nacházím příklady toho, kde se objevuje anděl Jehovah, a není to ve snu (a tím nechci říct, že sen by nebyl důležitý), musím zpomalit. V této situaci tedy Šem Tov říká: „anděl Jehovah se ukázal“. Měli bychom zpomalit. Já jsem to alespoň udělal a řekl si: „Toto u Delitzsche nevidím, tam vidím 've snu'“. V mé anglické verzi vidím 've snu'. Většina překladů píše 've snu'.

Posléze následuje další věta, která říká, že když měl odejít, odchází v noci, což s tou myšlenkou hraje – v noci měl sen, vzbudil se a odešel. Když ale vidím „anděl Jehovah se ukázal“ v hebrejštině, a více o Josefovi

přemýšlím, a má se to spojit s něčím o dva verše dál, ale tam nechci skákat. Prostě, když jsem to viděl, získal jsem vůči Josefovi ještě více úcty. Získal špatnou pověst. On není tím Josefem z první kapitoly, to je otec. Teď má ale Josef návštěvu. Mluvím o tom, co říká hebrejský Matouš: „Ukázal se mu anděl Jehovah“. Kolik takových případů v Tanachu vidíme? Tak jsem Tanach procházel. Rád bych, aby to lidé dělali, abyste si sami našli, kolikrát vidíte „anděla Jehovah“, nikoli ve snu, ne ve vidění, ale objevující se osobně. To se podle hebrejského Matouše stalo. Proto jsem si začal myslet: „Wow, Josef je skutečně někdo“. Změnilo to můj pohled na něho, díky hebrejskému Matoušovi.

NG: To je zajímavé. Udělal jsem tedy rychlý průzkum, jak jsi navrhl, na „anděl Jehovah“ a díval jsem se na slovo CHALOM, sen, a nenašel jsem ani jeden verš. Buďme opatrní, je to možná v sousedním verši. Nedělali jsme systematickou studii všech těch 58 míst. Zpravidla se ale „anděl Jehovah“ neobjevuje ve snu, ale když je člověk bdělý.

KJ: Kromě Josefa v první kapitole, tam má sen a anděl Jehovah se objevuje ve snu. V téhle větičce ale ne – teď už to ve snu není. Tady nastala u Josefa změna.

NG: To je zajímavé. Máme tedy ten příběh v Genesis 20, o kterém jsi mě nutil přemýšlet, mluvili jsme o tom před lety v Perlách z Tóry. Tam se Bůh ukázal pohanskému, filistínskému králi Abimelechovi. Ten bere Abrahamovi manželku a pak se ve třetím verši 20. kapitoly říká: „Elohim přišel k Abimelechovi ve snu v noci a řekl mu: „Jsi mrtvý kvůli té ženě, kterou sis vzal. Je vdaná“. Tak Abimelech pochopil, že ji musí vrátit. Říká se mu to ve snu, a ve snu také mluví s Bohem: „Ale ona mi řekla, že je to její bratr a ne manžel“. To je zajímavé. Takže Abimelechovi se ukázal Jehovah, ale není to anděl. Možná, že to anděl byl; prostě se nám neříká, jak se Jehovah ukázal, že? Někdy se Jehovah ukáže jako někdo, a dříve či později se nám říká, že je to anděl, mluví zde ale Jehovah, protože Jehovah mluví skrze anděla, alespoň podle židovského chápání. Ano, celá tato dynamika andělů versus sám Jehovah.

KJ: Řekl jsem to proto, že jsem začal nahlížet na Josefa trochu jinak. Nechci tím snižovat jeho navštívení ve snu, ale sen můžete mít i v důsledku špatného jídla. Máte-li ale nějaké otazníky, „ukazuje se mu anděl Jehovah“. To se tady píše. V hebrejském Matoušovi.

NG: T-Bone, s nímž jsem tento oddíl procházel, měl skvělou otázku. On má obvykle úžasné otázky. Zeptal se: Proč mu anděl řekl, aby uprchl do Egypta? V Dt 17,16 je příkaz pro krále: Jen ať nemá mnoho koní a neposílá lid zpět do Egypta, aby si obstarali mnoho koní. Jehovah vám přece řekl: „Již nikdy se nevracejte touto cestou“. Máme tedy tento příkaz, který se týká krále, ale je to obecný příkaz, kdy nám Bůh říká: „Nechod'te do Egypta“. Potom vidíme v knize Jeremiáš, že do Egypta uprchli ti, kteří zavraždili krále Gedaliáše, který byl zástupcem babylónského krále. Řekli si: „Teď máme problém, protože jsme zabili vládce ustanoveného Babyloňany. Musíme utéct do Egypta“. Jdou k Jeremiášovi a ten říká: „Zpátky do Egypta vůbec nechod'te“. A co udělají? Vezmou s sebou Jeremiáše jako zajatce a ten v Egyptě umírá. Máme tedy dvě různé situace. Jedna je v Deuteronomiu, kde je obecné nařízení „Nevracejte se do Egypta“. A tady přichází anděl a říká jim, aby do Egypta šli. Na to se T-Bone ptal. Je to jedno z toho, o čem jsem četl, ale moc o tom nepřemýšlel. Co si o tom myslíš ty, Keith?

KJ: Musím říct, že to je přínos T-Bona, který skutečně pracuje s hebrejštinou. Jedním z toho, co zpřístupňujeme, je meziřádkový překlad. Bereme text se samohláskami a pod každé hebrejské slovo dáváme slovo anglické, takže i když neznáte nic z hebrejštiny, můžete alespoň vidět ta anglická slova. A to, co to přináší mně, a možná i T-Boneovi, jak jsi řekl: „O tom jsem nepřemýšlel“. Ty nepotřebuješ zpomalit tolik jako my, kteří nemají hebrejštinu „na špičce jazyka“. Mně to zpomalilo. Chci ale říct něco k tomu Egyptu. Když jsem viděl „Egypt“, zase jsem zpomalil a začal si klást otázku. Vloni jsme s lidmi z Klubu čtenářů Knihy přečetli za rok celý Tanach. Ty bys mohl říct, kolikrát jsi četl Tanach, jenom v synagoze.

NG: Samotnou Tóru jsme přečetli jednou za rok. Ostatní části Tanachu jsem četl, protože jsem chtěl vědět, co v nich je, ale běžný Žid možná nikdy nečetl knihu Job nebo knihu Soudců. Možná četli oddíly z Joba nebo ze Soudců, ale aby četli od začátku do konce – řekl bych, že 99 procent Židů neví, kde Job v Tanachu je.

KJ: To je zajímavé. Já jsem tím prošel, dříve jsem četl Bibli celou, každý rok jsem přečetl Starý i Nový zákon. S těmi lidmi jsme za rok přečetli celý Tanach, a jak tím procházeli, mnozí říkali: „Nikdy jsem nevěděl/a X, nikdy jsem nepřemýšlel/a o Y“.

Když jsem viděl „uprchnout do Egypta“, začal jsem hned přemýšlet o tom, kdo všechno byl do Egypta poslán, přemýšlel jsem o Abrahamovi, pak o Jákobovi. Když jsem se dostal k Josefovi, který dostal příkaz jít do Egypta, pomyslel jsem si: „Vím o jiném Josefovi, který šel do Egypta“. Začnu-li ale u Matouše, nemám šanci získat to zázemí, které tu situaci osvětluje. Egypt je tak význačné místo, kdo z něho vyšel.. jeho důležitost prostě vyskakuje z textu.

NG: Líbí se mi otázka T-Bonea. A myslím, že toto musí být jedna z věcí, kde otázka zůstává. Věříte-li, že se mu anděl skutečně ukázal a řekl co řekl, pak to tak významná otázka není, že? Jinými slovy, mluvili jsme o tom u příběhu narození z panny – může Bůh porušit svůj vlastní zákon? A odpověď je: Ano, dělá to stále. Stanoví nám nějaká pravidla, ale pak může říct.. například ve Stánku. Je nám řečeno, že nemáme mít před Bohem žádné obrazy, ale řekne nám, že máme udělat dva cheruby do Stánku. Oč tu jde? Myslel jsem, že Bůh nemůže svůj vlastní zákon porušit. Ale může. Pokud nám říká, abychom něco konkrétního udělali, tak to uděláme. Nebo řekne Mojžíšovi, aby vzal hůl a dal na ni hada. Nemáme dělat žádné rytiny. Mojžíš mu mohl říct, a možná mu to i řekl: „Ale Jehovah, ty jsi mi v deseti přikázáních řekl, a slyšelo to 600 000 Israelitů: Neuděláte si rytiny“. Mojžíš místo toho Boha poslechl. Věříš-li, že Bůh k Josefovi mluvil, pak je to otázka, ale ne příliš zásadní.

KJ: Jsem ještě u Josefa, aby všichni věděli, že jsem vůči Josefovi získal novou úctu, nově jsem mu porozuměl. Nejprve dostává to navštívení. Za druhé se mu říká, aby šel do Egypta. To třetí, co dělá ve verši 14, mi ihned připomene Abrahama. Říká se tady: „A v noci vstal a vzal to dítě a jeho matku“ - v angličtině; Šem Tov to neříká - „a odešel do Egypta“. Já o Josefovi přemýšlím jako o muži „spravedlivém“. A součástí jeho spravedlnosti je to, že když něco od Otce slyší, tak to skutečně udělá. Věří, že mu to bylo řečeno, a skutečně to dělá. A přemýšlím o Abrahamovi. „Jdi“, a on jde. Řekne mu: „Vezmi svého syna“, a hned příštího rána vstane a bere svého syna. Když to čtu, myslím na to, že Josef je člověkem, který když slyší, tak se zdá, že s tím voláním moc nediskutuje. Je v Israeli. On říká: „Jdi do Egypta“, tak vstane a jde. A pak se píše: „A byl tam“. Chceš říct něco k verši 14?

NG: Chci říct něco o Egyptu jako o postavě v tomto příběhu. Máme anděla Jehovah. Máme Josefa, máme toho chlapce, který v tomto oddílu ještě nemá jméno. Máme tu matku, která se zde nenazývá jménem. A pak máme Egypt, který je pojmenován, jako nějaká postava.

KJ: Mimochodem, Egypt přichází třikrát.

NG: To je zajímavé. Řekl bych, že jedním z důvodů, proč zde Egypt vystupuje jako postava označená jménem, má co do činění s něčím, k čemu se teď ještě nedostaneme, snad příště. Jde o dialog. Nechci si vystřílet municí, ale úžasný vhled dostanete z porozumění kulturnímu kontextu, jde o židovské chápání příběhu první kapitoly Exodu a ještě něčeho, co není v Tanachu explicitně řečeno, ale je to něco, čemu Židé této doby věřili, že se stalo. Mluví o tom židovské legendy a je to něco z první kapitoly Exodu v Egyptě. Takže Egypt v tom příběhu být musí. To, o čem tady teď mluvím, to je jen titulek.

KJ: Prosím, pokračuj.

NG: Tento záznam o Ješuvovi je paralelou k záznamu o Mojžíšovi, zvláště o tom, jak je Mojžíšův příběh předkládán v židovských legendách. Vyprávějí se židovské legendy, vidíte to v Targumu. K tomu se dostaneme příště, dnes už na to asi nebude čas. V myslích židovských posluchačů prvního století n.l. je toho o příběhu z první kapitoly Exodu víc, a část toho má co do činění s Egyptem. Pokud by v tom příběhu Egypt nebyl, mohli byste o tuto spojitost přijít.

KJ: Chci říct, proč si myslím, že toto je skutečně důležité. S tím, co je v těchto třech verších, poskočíme v čase, a pak se v dalších verších vracíme do současnosti. Takže to, co se snaží Matouš o Egyptu sdělit, je skutečně důležité, a vystupuje to třikrát na různých místech. Nezmiňuje Ješuu, nezmiňuje Marii, ale zmiňuje Josefa a Egypt. A pak udělá něco úžasného, a o tom asi také nemůžeme moc mluvit, totiž že končí výrokem Tanachu, který musíme rozklíčovat. Tvůj bratranec to dělá velice mocným způsobem.

NG: Myslím, že k tomu se dostaneme v Perlách Plus. Jen na připomenutí, v každém dílu mluvíme o různých oddílech hebrejského Matouše a pak jdeme ještě víc do hloubky v tom, čemu říkáme Perly z hebrejských evangelií Plus. Protože máme dvě služebnosti, jeden týden ten díl Plus bude na Keithově webové stránce, další týden bude na mé webové stránce. Lichá čísla jsou u Keitha na bfainternational.com a sudá čísla jsou na nehemiaswall.com. S veršem 15, což je citát z Tanachu, budeme muset počkat na Plus, abychom viděli, jak Matouš tento verš z Tanachu používá.

KJ: Přejeme si, aby tuto příležitost nikdo neminul. Myslíte-li to vážně a chcete-li se stát součástí skupiny Plus, je to možnost jít hlouběji. Můžeme na tom strávit víc času. Někdo řekne: „Vy, chlapi, můžete mluvit celé hodiny“. A to jenom kloužeme po povrchu. Tyto dvě úrovně jsou nutné, abychom mohli pokračovat. Myslím na všechny lidi, kteří jsou členy Podpůrného týmu Nehemii a členy Premium týmu v BFA. Chci vám říct, že to vy jste důvodem toho, že toto můžeme dělat. A jsou další lidé, kteří se tímto zabývají, nevím, kolik jich teď je, ale je jich hodně.

NG: A přidáváme další a další.

KJ: Oni to nedělají zadarmo, a ani by neměli. Hledáme cestu, jak poděkovat lidem, kteří nás podporují. Tak můžeme jít hlouběji do hebrejského evangelia Matouše v Perlách Plus.

NG: V tomto dílu Perel Plus položíme základ nazírání toho, jak Nový zákon používá Tanach, mnohokrát, když ho cituje. Potřebujete tento kontext. A v Perlách Plus 5 mám jedno z největších odhalení svého života.

KJ: Hádejte, jaké. Jsem tak šťastný..

NG: Už se nemohu dočkat!

Následují poznámky z neveřejného dílu Plus

KJ: Jak to, že se v 15. verši píše, že byl v Egyptě až do smrti Heroda, ale ten v dalším textu zase vystupuje živý.

NG: To je velice dobrý postřeh. Například Tóra není psaná v chronologickém pořádku. Děj Numeri 9 se odehrává před Numeri 1. V 16. kapitole Exodu bere Aron džbán s manou a dává ho před schránu smlouvy, ale stánek je hotov až v Exodu 37. Rabín Isaak ben Judah Abarbanel, který žil v Portugalsku (1437-1508), napsal, jak vznikala Tóra: Pokaždé, když Jehovah něco řekl Mošemu a bylo to zapsáno, vznikl samostatný svitek. Svitky se skladovaly ve džbánech a po určité době přišel Jozue nebo Mojžíš a sešili je dohromady, většinou podle principu asociace, což nebylo nutně v chronologickém pořadí. Takže pokud Mt 2,15 mluví o smrti Heroda a ten v dalším verši vystupuje živý, je to podobně jako v Tanachu běžné. Tento princip se hebrejsky nazývá EJM MUKDAM OH MEUCHAR BATORAH, „v Tóře neexistuje ‘před’ ani ‘po’“. Nedá se očekávat chronologické pořadí.

„Aby se naplnilo to, co bylo řečeno ústy proroka“, AL PI HANAVI. AL PI lze přeložit nejen „ústy proroka“, ale i „co bylo řečeno mými ústy (skrže) toho proroka“.

Podle Matouše je tou největší událostí v historii lidstva příchod Mesiáše. Jelikož Jehovah nedělá nic, aniž by to nesdělil svým prorokům, kde je v proroctvích Tanachu záznam o tom, že posílá svého syna do Egypta, když jsou v Písmu instrukce, aby se tam Israelité nevraceli?

Ve Skutcích 17,10-15 se píše o Berojenských. V 11. verši se o nich píše, jak na rozdíl od Tesalonických zkoumali denně Písma, aby zjistili, jestli to, co Pavel učí, se zakládá na Písmu (Tanachu). Když Matouš napsal: „Z Egypta jsem povolal svého syna“, tím synem myslí Ješuu. Jaká Písma má na mysli? Buďme jako Berojenští a podívejme se, kde by toto proroctví mohlo v Tanachu být. Ozeáš 11,1: „Když byl Israel dítětem, miloval jsem ho, a z Egypta jsem povolal svého syna“. Tady je tím synem Israel. Oz 11,2: „Čím víc jsem je ale volal, tím víc se ode mne vzdalovali. Obětovali Baalovi a pálili kadidlo obrazům“. Kdo to dělal? Israel. Bůh je vyvedl z Egypta, a oni místo aby uctívali Jehovah, uctívali Baala.

Bible se dá číst různými způsoby, mezi nimiž jsou nejběžnější PŠAT, základní nebo doslovný význam, a DRAŠ, interpretace základního textu. Základní význam ale není vždy totožný s doslovným významem. Podle základního významu PŠAT je synem v Oz 11 Israel. Když slavný komentátor Bible Raši komentoval Píseň písní, řekl, že její základní význam je DRAŠ, tedy, že Šalamoun ve skutečnosti nemluvil o své milence; že základní význam je jiný. Židé to chápou jako alegorii vztahu mezi Bohem a Israelem, křesťané jako alegorii vztahu mezi Ježíšem a církví. V nejranějších dobách se tomu rozumělo tak, že Šalamoun skutečně mluvil o své milence, ale mělo to hlubší význam. (Is 66,1 – „nebesa jsou Božím trůnem a země je podnoží jeho nohou“, se v základním významu čte, že Bůh je všudypřítomný, ale v doslovném významu by to byl obr s nohama na zemi. Když nás Dt 10,16 nabádá, abychom obřezali svá srdce, v doslovném významu bychom museli pracovat na svém těle se skalpelem. Ve významu PŠAT to ale znamená přestat být tvrdohlavý a podrobit se Boží vůli. Technickou definicí PŠAT je, že jde o výklad, který je založený na jazyku a kontextu a používá zdravý rozum. Křesťané někdy říkají, že Písmo čtou, ale nevykládají. To u Židů vzbuzuje veselí, protože ti co čtou, pokaždé vykládají. Otázka je, jestli vykládají podle základního významu nebo ne – podle PŠAT nebo DRAŠ. My jako děti osvícenectví milujeme výklad podle PŠAT. Nechama Leibowitz byla velkou israelskou komentátorkou Bible 20. století. Řekla: Když čtete Desatero, musíte ho vykládat, není jiná možnost. Když je v Ex 20,13 a Dt 5,17 psáno LO TIRZAH, doslova: „Ne. Zabiješ.“ Jak to čtete? Jako příkaz: „Nezabiješ“. Nebo jako rétorickou otázku: „Nezabiješ?“ Ta by ovšem byla příkazem zabíjet. Nikdo normálně myslící to nebude vykládat jako rétorickou otázku. Proto je třeba vykládat se zdravým rozumem. Pokud je výsledkem výkladu nějaká ohavnost, není problém na straně Boží, ale na té tvé – máš pokroucený výklad.

Pojďme k Oz 11,1 ve vztahu k Mt 2,15: Když byl Israel dítětem, miloval jsem ho. Kdyby toto zkoumali Berojenští nad svitkem Ozeáše, k jakému výsledku by došli? Řekli by, že Matoušův výklad je špatný, nebo že Matouš nevykládá podle PŠAT, ale podle DRAŠ? Tento způsob výkladu, DRAŠ, nemůže nikdy přesvědčit toho, kdo není již přesvědčený.

NehemiasWall.com